

دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر
فصلنامه‌ی علمی - پژوهشی فضای جغرافیایی

سال یازدهم، شماره‌ی ۳۶
زمستان ۱۳۹۰، صفحات ۲۱۰-۱۷۳

کریم حسین‌زاده دلیر^۱
میرستار صدر موسوی^۲
رحیم حیدری چیانه^۳
سیده خدیجه رضاطبع^۴

درآمدی بر رویکرد جدید استراتژی توسعه شهری (CDS) در فرایند برنامه‌ریزی شهری با تأکید بر چالش‌های فراروی طرح‌های جامع در ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۸۹/۰۴/۱۶ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۸۹/۰۹/۲۹

چکیده

در دهه‌های اخیر مکاتب و پارادایم‌های متعددی در حوزه ادبیات شهری شکل گرفته‌اند که برخی از آنها تأثیرات عمیقی بر فضاهای شهری نهاده‌اند، در این میان رویکرد «استراتژی توسعه شهری» (CDS) که یکی از مهم‌ترین و بحث‌انگیزترین آنها محسوب شده و در چند سال اخیر نیز توجه بسیاری از محافل علمی - حرفه‌ای ایران را نیز به خود معطوف کرده است. هر چند حیات CDS به شکل‌گیری رسمی سازمان «ائتلاف شهرها» به سال ۱۹۹۹ بر می‌گردد، اما این سازمان در سال‌های بعد با مشارکت «بانک جهانی» و مرکز سکونتگاه‌های انسانی وابسته به سازمان ملل متحد (HABITAT) اسناد رسمی آن را منتشر کرده و در حال حاضر نیز تریبون و متولی رسمی اجرایی CDS در سطح جهانی به شمار می‌رود. امروزه بسیاری از مدیران، برنامه‌ریزان و نظریه پردازان شهری سعی در بسط این موضوع دارند که با استناد به تجارب موفق CDS، این رهیافت چگونه و با کدام مکانیسم‌ها قادر است در انتظام فضایی شهرها، ایجاد تغییرات مثبت در زندگی عادی شهروندان و کاهش فقر شهری، نقش خود را توسعه دهد. مروری بر اجرای CDS در بیش از ۲۵۰ شهر جهان سومی در کمتر از یک دهه، تأکیدی است این بر نکته که رویکرد بیش از آنچه به دنبال تهیه طرح باشد، مبتنی اجرا و عمل است. این در حالی است که اغلب شهرهای کشورهای در حال توسعه نظیر ایران، هم از نظر تهیه و تدوین و هم از بعد اجرا، شرایط دشواری را تجربه می‌کنند، چرا که رویکرد عمده در مدیریت و برنامه‌ریزی شهری ایران متأثر از مکتب برنامه‌ریزی کلاسیک با محوریت طرح جامع است که غالباً در آن ابعاد توسعه فیزیکی، آرایش و انتظام کالبدی

Email: kdalir@tabrizu.ac.ir

Email: smousavi@tabrizu.ac.ir

Email: rheydari@tabrizu.ac.ir

Email: kh_rezatab@tabrizu.ac.ir

۱- استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز.

۲- دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز.

۳- استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز.

۴- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز.

شهرها بر ابعاد اجتماعی - شهروندی تقدم دارد. با اینکه طرح‌های جامع در ایران با هدف زمینه سازی رشد کالبدی موزون شهرها تدوین می‌شوند، اما عملاً نه تنها انرژی و هزینه‌های بسیاری را بر اقتصاد شهری تحمیل می‌کنند، بلکه اغلب بخش عمده‌ای از اهداف آنها هرگز محقق نمی‌شوند. از دلایل اصلی شکل‌گیری روند حاضر، می‌توان به عدم توجه و کاربرد روش‌ها و نگرش‌های جدید در حوزه برنامه‌ریزی شهری نظیر راهبرد توسعه شهری اشاره کرد. مقاله حاضر سعی بر آن دارد تا ضمن بررسی و تحلیل چالش‌های فرا روی برنامه‌ریزی شهری در ایران، به جایگاه رهیافت CDS در این مقوله و نقش آن در انتظام فضایی شهرها بپردازد.

کلید واژه‌ها: برنامه‌ریزی شهری، استراتژی توسعه شهری (CDS)، طرح جامع، شهرهای ایران.